

Guía Docente				
Datos Identificativos				2024/25
Asignatura (*)	Codicoloxía	Código	710521027	
Titulación	Mestrado Universitario en Estudos Avanzados en Museos, Arquivos e Bibliotecas			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3
Idioma	Galego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Letras			
Coordinación		Correo electrónico		
Profesorado	Ferraces Rodriguez, Arsenio	Correo electrónico	a.ferraces@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia pretende introducir o alumnado no estudo das formas que adopta o libro manuscrito antigo e medieval. Prestarase especial atención á descrición morfolóxica dos soportes de escritura e aos procesos polos que estes pasan para recibiren a escritura. Outro aspecto salientable é a descrición e catalogación de libros antigos, na que se centra a parte práctica da materia. As prácticas de análise faranse sobre facsímiles e recursos electrónicos.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A1	CE1 ? Estar capacitado para investigar en temas de patrimonio cultural e bibliográfico documental
A3	CE3 ? Saber manexar e aplicar as novas tecnoloxías no eido do patrimonio cultural e bibliográfico documental
A6	CE6 ? Estar capacitado para a xestión en arquivos históricos e bibliotecas patrimoniais
A8	CE8 ? Estar capacitado para a posta en valor e a difusión do patrimonio culturale bibliográfico documental
A15	CE15 ? Ter capacidade para catalogar e organizar coleccións patrimoniais
B1	CB6 ? Posuir e comprender os coñecementos que acheguen una base u oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas a miúdo nun contexto de investigación
B2	CB7 ? Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos nunha base ou oportunidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B5	CB10 ? Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que haberá de se en gran medida autodirixido ou autónomo
B6	CG1 ? Expresarse correctamente, tanto de xeito oral como escrita nas linguas oficiais da comunidade autónoma
B8	CG3 ? Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicación (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para o aprendizaxe ao longo da súa vida
C1	CT1 ? Capacidade de análise e síntese
C2	CT2 ? Capacidade de resolución de problemas
C3	CT3 ? Habilidades para localizar e analizar información de fontes diversas
C9	CT10 ? Incorporas as TIC no proceso de investigación e a xestión da información, no análise de datos e a difusión e comunicación de resultados

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe			Competencias / Resultados do título
Saber manexar e aplicar as novas tecnoloxías no eido do patrimonio cultural e bibliográfico documental			AP3
Estar capacitado para investigar en temas de patrimonio cultural e bibliográfico documental			AP1
Estar capacitado para a xestión en arquivos históricos e bibliotecas patrimoniais			AP6
Estar capacitado para a posta en valor e a difusión do patrimonio culturale bibliográfico documental			AP8
Ter capacidade para catalogar e organizar coleccións patrimoniais			AP15

Posuir e comprender os coñecementos que acheguen una base u oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas a miúdo nun contexto de investigación		BP1	
Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos nunha base ou oportunidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo		BP2	
Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que haberá de se en gran medida autodirixido ou autónomo		BP5	
Expresarse correctamente, tanto de xeito oral como escrita nas linguas oficiais da comunidade autónoma		BP6	
Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicación (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para o aprendizaxe ao longo da súa vida		BP8	
Capacidade de análise e síntese			CP1
Capacidade de resolución de problemas			CP2
Habilidades para localizar e analizar información de fontes diversas			CP3
Incorporar as TIC no proceso de investigación e a xestión da información, na análise de datos e a difusión e comunicación de resultados			CP9

Contidos	
Temas	Subtemas
1. A codicología.	1.1. Definición e obxectivos. 1.2. Introducción á historia do libro manuscrito: da Antigüidade a Idade Media.
2. Soportes e morfoloxía do libro antigo e medieval.	2.1. Táboas enceradas. 2.2. Rolo de papiro. 2.3. O códice en pergamiño.
3. Morfoloxía do códice.	3.1. Cadernos 3.2. Preparación da páxina 3.3. Decoración, ilustración, anotacións de usuario
4. Descrición e catalogación de manuscritos.	4.1. Tipoloxía. 4.2. Fontes. 4.3. Principais bibliotecas con fondos manuscritos.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Lecturas	A1 B5 C3	0	25	25
Traballos tutelados	A1 A3 A15 B1 B2 B6 B8 C1 C2 C3 C9	0	35	35
Sesión maxistral	A1 A3 A6 A8 A15	15	0	15
Atención personalizada		0		0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Lectura da literatura científica que se indique para completar a formación en cada tema.
Traballos tutelados	Traballo individual que demostre a aplicación práctica dos contidos da materia (descrición e catalogación de códices).
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución dalgunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

Traballos tutelados	Os alumnos serán atendidos en horario de titorías para recibiren indicacións relativas á elaboración do traballo tutelado ou para a resolución de problemas da materia.
---------------------	---

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	A1 A3 A6 A8 A15	Asistencia ás sesións maxistras	30
Lecturas	A1 B5 C3	Avaliación dos traballos sobre a bibliografía indicada	20
Traballos tutelados	A1 A3 A15 B1 B2 B6 B8 C1 C2 C3 C9	Traballo práctico individual	50

Observacións avaliación

A avaliación terá en conta a asistencia e participación activa nas sesións maxistras así como a elaboración dun traballo práctico de descrición dun código. Ao longo do curso poderán indicarse traballos a realizar sobre bibliografía de lectura obrigatoria. Os traballos deberán ser entregados dentro da dasta límite establecida en cada caso. Na avaliación dos traballos prácticos terase en conta a calidade do contido, a corrección lingüística, a claridade expositiva e a observación das normas estándar para a elaboración de traballos académicos (citas, bibliografía, etc.).

Na segunda oportunidade o alumno deberá realizar dous traballos asignados polo profesor: ó primeiro deles corresponderálle o 50 % da nota final (coma no caso dos traballos tutelados); ó segundo serálle asignado o 50% restante da nota, é dicir, a que corresponde á asistencia ás sesións maxistras e mais ás lecturas.

Os alumnos que teñan concedida dispensa académica, deberán solicitar unha tutoría presencial co profesor ó comenzo do cuatrimestre para establecer un calendario de tutorías e de actividades a desenvolver. Os traballos tutelados e lecturas que lles sexan asignados serán cualificados polo profesor e corresponderalles, respectivamente, o 50% e o 20% da nota final. Para compensar o restante 30 %, é dicir, o equivalente á asistencia ás sesións maxistras, os alumnos con dispensa académica deberán levar a cabo un traballo específico determinado previamente polo profesor. Na segunda oportunidade o sistema será idéntico ó dos alumnos sen dispensa académica, é dicir, dous traballos a razón do 50 % da nota para cada un deles.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Agati, M. L. (2003). *Il libro manoscritto. Introduzione alla Codilogia*. Roma: L'Erma
 - Petrucci, A. (1984). *La descrizione del manoscritto: storia, problemi, modelli*. Roma: Nuova Italia Scientica
 - Ruiz, E. (2002). *Introducción a la Codicología*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez
 - Ruiz, E. (1988). *Manual de Codicología*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez
 - Sánchez Mariana, M. (1995). *Introducción al libro manuscrito*. Madrid: Arco Libros
 - Szirmai, J. A. (1999). *The Archaeology of Medieval Bookbinding*. Ashgate
 - Clemens, R. (2007). *Introduction to manuscript studies*. Ithaca: Cornell U. P.
 - Lemaire, J. (1989). *Introduction à la Codicologie*. Louvain-La-Neuve
 - Maniaci, M. (2002). *Archeologia del manoscritto. Metodi, problemi, bibliografia recente*. Roma: Viella
 - Rehbein, M.-Schaßan, T.-Sahle, P. (eds.) (2009). *Kodikologie und Paläographie im digitalen Zeitalter - Codicology and Palaeography in the Digital Age*. Norderstedt
 - Fischer, F.-Fritze, C.-Vogeler, G. (eds.) (2011). *Kodikologie und Paläographie im digitalen Zeitalter 2 - Codicology and Palaeography in the Digital Age 2*. Norderstedt
 - Gómez Rabal, A.-Hamesse, J.-Pavón Ramírez, M. (eds.) (2019). *El lenguaje del arte. Evolución de la terminología específica de manuscritos y textos*. Basel: Fédération Internationale des Instituts d'Études Médiévales (FIDEM)
 - (). *Universität Heidelberg. Digitale Bibliothek* <<http://www.ub.uni-heidelberg.de/helios/digi/handschriften.html>>. Heidelberg: Universität
 - (). *Digitalisierte Sammlungen der Staatsbibliothek zu Berlin* <<http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/>>. Berlin: Staatsbibliothek
 - (). *Universiteit Leiden. Medieval Manuscripts* <<http://www.library.leiden.edu/special-collections/manuscripts/subcollections-whs-medieval-mss.html#information-retrieval-databases>>. Leiden: Universiteit
 - (). *Manuscripta mediaevalia* <<http://www.manuscripta-mediaevalia.de/#|4>>.
 - (). *Codices Electronici Sangallenses (CESG)* <<http://www.cesg.unifr.ch/en/>>. Sankt Gallen: Stiftsbibliothek
 - (). *Österreichische Nationalbibliothek. Handschriften* <<http://www.onb.ac.at/sammlungen/hschrift/bibliographie.htm>>. Wien: ÖNB
 - (). *Biblioteca Nacional de España. Manuscritos* <<http://www.bne.es/es/Colecciones/Manuscritos/>>. Madrid: Biblioteca Nacional
 - (). *Electronic Resources: Paleography and Codicology* <<http://medieval.berkeley.edu/resources/electronic/paleography-and-codicology>>. Berkeley: University of California
 - (). *Internet Resources for the Study of Early Medieval Monasticism, 1. Digital Latin Medieval Manuscripts* <<http://www.earlymedievalmonasticism.org/listoflinks.html>>. Wisconsin: Institute for Research in Humanities
-

Bibliografía complementaria	<ul style="list-style-type: none">- Díaz y Díaz, M. C. (1988). El códice calixtino de la catedral de Santiago. Estudio codicológico y de contenido. Santiago de Compostela- Boillon, B. (1983). Introduction aux techniques du livre. Grenoble: Bibliothèque Universitaire- Pacht, O. (1993). La miniatura medieval: una introducción. Madrid: Alianza- Díaz y Díaz, M. C. (1983). En torno a la codicología actual, en Unidad y pluralidad en el mundo antiguo: actas del VI Congreso Español de Estudios Clásicos, pp. 293-304. Madrid: Gredos- Gillisen, L. (1977). Prolégomènes d'une codicologie. Recherches sur la construction des cahiers et la mise en page des manuscrits médiévaux. Gand- Muzerelle, D. (1997). Vocabulario de codicología. Madrid: Arco Libros- Lemaire, J. (1989). Introduction à la codicologie. Louvain-la-Neuve : L'Institut d'Etudes Medievales de l'Université Catholique- Beccaria, A. (1956). I Codici di medicina del periodo presalernitano, (secoli IX, X e XII) . Roma : Edizioni di Storia e Letteratura- VV. AA. (2011). La fabbrica del codice. Materiali per la storia del libro nel tardo medioevo. Roma: Viella- Smith, W. A. (2014). A Study of the Gospels in Codex Alexandrinus. Codicology, Palaeography, and Scribal Hands. Brill- Suárez González, A. (1999). Cómo se elabora un libro en el siglo XII. El proceso de confección bibliográfica a través de los manuscritos calagurritanos . Kalakorikos 4, pp. 105-122- Fernández, D. A.-Martí Martínez, C. (2017). Fragmentos de códices litúrgico-musicales en España: apuntes para una historiografía y una propuesta de descripción (en Hispania sacra, 139, vol. 69, pp. 49-60).- Santos Paz, J. C. (2019). «Tabulae capitulorum» de las obras profética de Hildegarde de Bingen (en: Diagnostica testuale. Le «tabulae capitulorum», pp. 223-260). Firenze: Edizioni del Galluzzo <p>
</p>
------------------------------------	---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías